

ΟΡΟΣΗΜΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Προτεινόμενες Απαντήσεις

Αρχαία Ελληνικά

9-6-2017

A1. Στις άλλες δηλαδή ικανότητες όπως ακριβώς εσύ λες, εάν κάποιος ισχυρίζεται ότι είναι ικανός αυλητής ή σε άλλη οποιαδήποτε τέχνη, στην οποία δεν είναι, γελάνε σε βάρος του ή αγανακτούν και οι δικοί του πλησιάζοντας τον, τον συμβουλεύουν με την ιδέα ότι έχει τρελαθεί στη δικαιοσύνη όμως και στην άλλη πολιτική αρετή, αν και γνωρίζουν για κάποιον ότι είναι άδικος, αν αυτός ο ίδιος λέει την αλήθεια σε βάρος του μπροστά σε πολλούς, πράγμα το οποίο θεωρούσαν σε κείνη την περίπτωση ότι είναι σωφροσύνη, δηλαδή το να λέει την αλήθεια, σε τούτη την περίπτωση (το θεωρούν) τρέλα, και ισχυρίζονται ότι πρέπει όλοι να λένε ότι είναι δίκαιοι είτε είναι είτε όχι, αλλιώς (λένε) ότι είναι τρελός αυτός που δεν έχει κτήμα του την δικαιοσύνη με την ιδέα ότι είναι αναγκαίο ο καθένας να έχει μερίδιο σ' αυτή μ' οποιονδήποτε τρόπο, ειδάλλως να μη συγκαταλέγεται ανάμεσα στους ανθρώπους.

B1.

Ο Πρωταγόρας στο απόσπασμα αυτό του λόγου του επιχειρεί να αποδείξει λογικά ότι ήδη έχει πει με το μύθο. Στηριζόμενος στην καθολικότητα της πολιτικής αρετής αντιστρέφει τον ισχυρισμό του Σωκράτη για το μη διδακτό χαρακτήρα της. Η αποδεικτέα θέση «ήγουνται πάντες άνθρωποι πάντα άνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς» ως προς την καθολική διάσταση της πολιτικής αρετής τεκμηριώνεται με τη συγκριτική εξέταση δύο παραδειγμάτων από την Αθηναϊκή κοινωνία.

Το πρώτο παράδειγμα «Ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν τις φῇ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην ἢ μὴ εἶσιν, ἢ καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσιν, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον» αφορά την απορριπτική στάση της κοινῆς γνώμης των Αθηναίων απέναντι σε όποιον προφασίζεται ότι κατέχει εξειδικευμένη γνώση χωρίς αυτό να αποδεικνύεται. Συγκεκριμένα όποιος ισχυρίζεται ότι είναι καλός αυλητής ή ότι κατέχει οποιαδήποτε άλλη τέχνη, χωρίς όμως να την κατέχει πραγματικά, δέχεται την κοινωνική κατακραυγή και το οικείο του περιβάλλον τον συμβουλεύει αντιμετωπίζοντάς τον ως τρελό. Η αρετή εδώ δεν εννοείται ως ηθικό χαρακτηριστικό αλλά ως ικανότητα σε έναν εξειδικευμένο τομέα. Συνεπώς απαιτείται και επαινείται η ειλικρίνεια αναφορικά με τη γνωστική και τεχνική επάρκεια ενός ειδικού αλλά και η στοιχειώδης αυτογνωσία του.

Το δεύτερο παράδειγμα «ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐάν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθ' ἑλέγῃ

έναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τὰληθῇ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάντε ὧσιν ἐάντε μή, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον [δικαιοσύνην]» αφορά τη δικαιοσύνη και την πολιτική αρετή γενικότερα. Σε αυτήν την περίπτωση η Αθηναϊκή κοινωνία επιτρέπει και αποδέχεται τον ισχυρισμό του καθενός ότι κατέχει την δικαιοσύνη και την πολιτική αρετή ακόμα κι αν κάτι τέτοιο δεν υφίσταται. Όποιος αποκλίνει από τη στάση αυτή περιθωριοποιείται ως απειλή για τη διάσπαση της κοινωνικής συνοχής. Μάλιστα κρίνεται παράλογος εκείνος που ειλικρινῶς αναγνωρίζει την ανεπάρκειά του σ' αυτές τις αρετές, διότι σύμφωνα με τη σκέψη του Πρωταγόρα, ακόμα και ένας άδικος μπορεί να διακρίνει τη δίκαιη από την άδικη πράξη διαθέτοντας κάποια στοιχεία δικαιοσύνης. Επιπλέον, μια τέτοια ομολογία επισύρει ποινές και ειδικότερα την πιθανότητα της στέρησης πολιτικών δικαιωμάτων και της εξορίας αμαυρώνοντας έτσι τη δημόσια εικόνα του ατόμου.

Ο Πρωταγόρας, επομένως, αποδίδει ρεαλιστικά τη συμβατική αντίληψη της Αθηναϊκής κοινωνίας, ότι δεν μπορεί να υπάρχει άνθρωπος ούτε κοινωνικό σύνολο χωρίς στοιχειώδη αίσθηση δικαιοσύνης. Εφόσον κανείς δεν μπορεί να ομολογεί ότι είναι άδικος, καθώς έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση να είναι δίκαιος, η προτεραιότητα δίνεται στο «φαίνεσθαι» και όχι στο «εἶναι», δηλαδή στον υποχρεωτικό συμβιβασμό του ατόμου στα προβαλλόμενα πρότυπα και στο κοινώς αποδεκτό σύστημα αξιών.

Διαγραμματική παρουσίαση του πρωταγορικού συλλογισμού

Αποδεικτέα θέση: όλοι οι άνθρωποι πιστεύουν πως καθένας συμμετέχει στην πολιτική αρετή. («ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς»)

Παραδείγματα:

α) **Στις τέχνες:** ἔστω ότι κάποιος δεν είναι καλός αυλητής. Θεωρείται μυαλωμένος, αν πει την αλήθεια· αλλιώς, θεωρείται τρελός.

β) **Στην αρετή-δικαιοσύνη:** ἔστω ότι κάποιος δεν είναι δίκαιος. Θεωρείται μυαλωμένος, αν προσποιηθεί ότι είναι δίκαιος, ακόμα κι αν δεν είναι· αλλιώς, θεωρείται τρελός.

(«καὶ φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους»)

«ὥς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἁμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς»)

Συμπέρασμα: όλοι οι άνθρωποι πιστεύουν πως καθένας συμμετέχει στην πολιτική αρετή. («ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς».)

B2. Ο Πρωταγόρας προβάλλει ρεαλιστικά τη συμβατική αντίληψη της αθηναϊκής κοινωνίας ότι δεν μπορεί να υπάρχει άνθρωπος (ούτε κοινωνία) χωρίς στοιχειώδη αίσθηση δικαιοσύνης, γι' αυτό και δεν ανέχονται κανέναν να ομολογεί ότι είναι άδικος, ότι δηλαδή αρνείται τη δυνατότητα, το δικαίωμα και την υποχρέωση να είναι δίκαιος. Η κοινωνική ηθική της αθηναϊκής κοινωνίας απαιτούσε κάθε πολίτης να έχει πολιτική και κοινωνική συνείδηση. Στο δεύτερο παράδειγμα – τεκμήριο που παρουσιάζει ο Πρωταγόρας με στόχο να αποδείξει την καθολικότητα της πολιτικής αρετής («ἐν δε δικαιοσύνη... μανίαν) θεωρεί ότι όσον αφορά την ικανότητα σε κάποια τέχνη επαινείται όποιος αναφέρει την αλήθεια για τον εαυτό του, αντίθετα στη δικαιοσύνη και την πολιτική αρετή χαρακτηρίζεται ως «τρελός». Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, ο καθένας είτε είναι άδικος είτε όχι πρέπει να παρουσιάζει ότι είναι ή φαίνεται δίκαιος. Όποιος αποκλίνει από τη

στάση αυτή δε γίνεται αποδεκτός από την κοινωνία, αφού η αδικία απειλεί τη συνοχή της κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα, η άποψη του Πρωταγόρα ερμηνεύεται με την έννοια ότι επειδή κάποιος ακόμα και αν είναι άδικος, μπορεί να διακρίνει την δικαιοσύνη από την αδικία, έχει μέσα του κάποια στοιχεία της δικαιοσύνης που όμως δεν έχουν καλλιεργηθεί, ώστε να τον αποτρέψουν από την αδικία. Επομένως, δε θα πει αλήθεια αν ισχυριστεί ότι είναι άδικος. Επίσης, το να ομολογεί κάποιος δημόσια την αλήθεια, ότι δηλαδή είναι άδικος, θεωρείται παραφροσύνη («τρέλα»), γιατί θα υποστεί ποινές και θα αμαυρωθεί η δημόσια εικόνα του. Βέβαια, κανένας λογικός άνθρωπος δε θέλει να του συμβεί αυτό. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Πρωταγόρας φαίνεται να αντικατοπτρίζει τη νοοτροπία των ανθρώπων εκείνης της εποχής παρατηρώντας ότι δεν τους ενδιαφέρει το τι πρέπει ή είναι σωστό να κάνουν, αλλά τι τους συμφέρει να κάνουν. Δηλαδή δεν τους ενδιαφέρει η πραγματική τους εικόνα (το «είναι»), όσο η εικόνα που θα δείξουν στους άλλους για τον εαυτό τους (το «φαίνεσθαι»). Συνεπώς, για τον Πρωταγόρα, η απόκρυψη της αδικίας και η προσποίηση της δικαιοσύνης ως απόδειξη της απόκτησης της δικαιοσύνης θεωρείται εξιδανικευτική.

B3. Το απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου αποτελεί το επιμύθιο του μύθου, στο οποίο ο Πρωταγόρας επαναλαμβάνει τη θέση που υποστήριξε ο Σωκράτης (1^η ενότητα) και φαίνεται να τη δέχεται, αλλά να την ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο.

Ο Σωκράτης στο μεταφρασμένο κείμενο που δίνεται («εγώ... διδάσκεται») ισχυρίζεται ότι η πολιτική αρετή δε διδάσκεται. Υποστηρίζει ότι οι Αθηναίοι, σοφοί άνθρωποι, όταν συζητούν στην εκκλησία του Δήμου για ένα θέμα που απαιτεί συγκεκριμένες τεχνικές γνώσεις επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να μιλήσουν. Για παράδειγμα, όταν μιλούν για θέματα ναυπηγικής, αρχιτεκτονικής δεν επιτρέπουν σε κάποιον που δεν είναι ναυπηγός ή αρχιτέκτων να μιλήσει, έστω κι αν είναι πλούσιος ή από σπουδαία οικογένεια. Αντιθέτως, στις πολιτικές συζητήσεις επιτρέπουν σε όλους να μιλούν, ακόμα και σ' αυτούς που δεν έχουν διδαχτεί τίποτε σχετικό, προφανώς γιατί θεωρούν ότι η πολιτική αρετή δεν διδάσκεται, αλλά μπορεί όλοι να την κατέχουν. Από την άλλη, ο Πρωταγόρας μέσα από το μύθο υποστηρίζει ότι ο Δίας έδωσε σε όλους ανεξαιρέτως την «αίδω» και τη «δίκη», καθώς αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων και χωρίς αυτές δεν μπορούν να συγκροτηθούν ανθρώπινες κοινωνίες. Γενικά αποτελούν τη βάση της κοινωνικής συμβίωσης, της πολιτιστικής ανάπτυξης και της ηθικής τελείωσης του ανθρώπου.

Ο Πρωταγόρας μετά την εξιστόρηση του μύθου επαναλαμβάνει το παράδειγμα του Σωκράτη με τους Αθηναίους («Οὕτω δὴ... αἰτία») για να συμφωνήσει με όλα όσα εκείνος είπε, αλλά το ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το μύθο είναι τα εξής:

α) το ότι όλοι οι Αθηναίοι έχουν την πολιτική αρετή, δε σημαίνει ότι αυτή δε διδάσκεται, όπως υποστήριξε ο Σωκράτης, αλλά ότι είναι αναγκαία η ύπαρξή της για την οργάνωση κοινωνιών.

β) ο Πρωταγόρας δέχεται και αιτιολογεί την καθολικότητα και την αναγκαιότητα της πολιτικής αρετής, όμως δεν αποδεικνύει ακόμα ότι διδάσκεται.

γ) άποψη του Πρωταγόρα είναι ότι η πολιτική αρετή δόθηκε στον άνθρωπο σε ένα μεταγενέστερο στάδιο και όχι απ' την αρχή της δημιουργίας του. Αυτές τις δύο αξίες («αίδω» και «δίκη») τις διαθέτει ο άνθρωπος ως ηθικές καταβολές,

προδιάθεση. Για να γίνουν όμως κτήμα του και να φτάσει στην πλήρη κατάκτηση της πολιτικής αρετής πρέπει να καταβάλει προσπάθεια και αγώνα.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο Πρωταγόρας συγκλίνει υπέρ του διδασκτού της αρετής. Θεωρεί λοιπόν, ότι το δικαίωμα να εκφέρουν όλοι άποψη στην εκκλησία του Δήμου για θέματα πολιτικά είναι νόμιμο, αφού η «αϊδώς» και η «δίκη» είναι κτήμα όλων (σύμφωνα με το μύθο). Ο Πρωταγόρας επιδοκιμάζει το αθηναϊκό πολίτευμα και ιδίως το δικαίωμα της ισηγορίας.

B4. α. Σ

β. Λ

γ. Σ

δ. Σ

ε. Λ

B5α. ἴωσιν → εισιτήριο

δεῖ → ένδεια

ἀνέχονται → έξη

εἰδῶσιν → συνείδηση

B5.β

- Η αρετή της δικαιοσύνης είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνική συνοχή.
- Προσωπικοί λόγοι την οδήγησαν σε ρήξη με το επαγγελματικό του περιβάλλον.
- Η δημιουργική προσπάθεια ενός μαθητή είναι προϋπόθεση για την επιτυχία.

ΑΓΝΩΣΤΟ

Γ1.

Γιατί κάθε φορά που ο λόγος στερείται την άποψη του ρήτορα και τη φωνή και τις αλλαγές που γίνονται στις ρητορείες και επιπλέον, τις συγκυρίες και τη σπουδαιότητα (φροντίδα) σχετικά με τη (ρητορική) πράξη και καθόλου δεν αφορά στη σύμπραξη και στην από κοινού πειθώ, αλλά (ο λόγος) γίνεται από τη μία στερημένος από όλα όσα έχουν προαναφερθεί και γυμνός, από την άλλη όμως, κάθε φορά που κάποιος διαβάσει τον ίδιο (το λόγο) με μη πειστικό τρόπο και χωρίς να φανερώνει καθόλου χαρακτήρα, αλλά σαν να απαριθμεί εύλογα, νομίζω, φαίνεται στους ακροατές ότι είναι τιποτένιος. Αυτά βέβαια θα μπορούσαν να βλάψουν κυρίως αυτόν που τώρα επιδεικνύεται και θα τον έκαναν να φαίνεται χειρότερος.

Γ2α. ἀνάγνωθι

ἀπαριθμοῖεν

ἀκούσασθαι

μάλα

φανῆτε

Γ2β. «τοῦ μέν προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται»

Γ3α. τῶν μεταβολῶν= αντικείμενο στο ἀποστερηθῇ

τῶν προειρημένων= επιθετική μετοχή ως ονοματικός ετερόπτωτος, γενική αντικειμενική στο ἔρημος

γυμνός= κατηγορούμενο στο υποκείμενο «ὁ λόγος» μέσω του συνδετικού γένηται

εἰκότως= επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο δοκεῖ

τοῖς ἀκούουσιν= επιθετική μετοχή ως δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο δοκεῖ

Γ3β. Η πρώτη πρόταση είναι: «Ἄπερ καὶ τόν νῦν ἐπιδεικνύμενον μάλιστ' ἄν βλάψει». Πρόκειται για κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με δυνητική ευκτική (ἄν βλάψει). Η αναφορική αντωνυμία «ἄπερ» στην αρχή της περιόδου εισάγει κύρια πρόταση και αντιστοιχεί σε δεικτική αντωνυμία. Αυτό συμβαίνει, όταν αναφέρεται στο περιεχόμενο της προηγούμενης περιόδου.

ἄπερ= υποκείμενο στο ἄν βλάψει (αττική σύνταξη)

τόν ἐπιδεικνύμενον= επιθετική μετοχή ως αντικείμενο στο ἄν βλάψει, έχει ως υποκείμενο το άρθρο της.

φαινότατον= κατηγορούμενο στο τόν ἐπιδεικνύμενον μέσω του φαίνεσθαι

φαίνεσθαι = τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο (ἄν) ποιήσειεν (ετεροπροσωπία)